

ברכת המזון (16)

דוסא באומרו מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלק דהיינו שאין הבדל בין נס לטבע.

ועל פי הקדמות אלו יש לומר דהא דאמרינן "כי אל לידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד", פירוש ידך הקדושה הוא מזון הניתן שלא כדרך הטבע, וא"כ הרי מנכים מזכויות המקבל בעולם הבא, וכמעשה דרבי חנינא בן דוסא ורגל הזהב שיקדה מן השמים. (תענית כה). על כן מבקשים שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד דהיינו שאף אם נקבל מזון שלא כדרך הטבע לא ינכו מזכויותינו לעולם הבא.

ספר "חיים של ברכה" על ברכת המזון

אשרי מי שיוכל להוריד דמעות

ועל ירושלים עירך... ועל מלכות בית דוד משחך...

כתב הגאון בעל "שורש העבודה", בתיבות "ועל ירושלים עירך", יכניס צער גדול בלבו על זה שהם חרבים עתה, מתי יבנו עוד, ובתיבות "ועל מלכות בית דוד", יכניס גם צער גדול בלבו על זה, עד מתי תושבת מלכות בית דוד מאיתנו, עם קדוש, ועד מתי תמשך מלכות הרשעה, עובדי אלילים, ובתיבות "ועל הבית הגדול והקדוש וכו'", יכניס גם כן צער גדול בלבו, עד מתי בית מקדשנו ותפארתנו יהיה לחרבה, ומתי יבנה שנוכל להקריב בו את קרבנות חובותינו, בכדי שיבוא מזה נחת רוח ליוצרנו ובוראנו ברוך הוא וברוך שמו. והוא מוסיף: אשרי מי שיוכל להוריד דמעות ומים יורדה עיניו... ידוע מאמר הזוהר הקדוש (פרשת תרומה), על גדול החיוב לדואג ולצער עצמו על שולחן, צער חורבן בית מקדשנו, וביחוד בכרכה שנתקנה ביחוד על זה, וכסיום המאמר בזוהר הקדוש: "ובגין שהוא עציבו דאיהו מתעצב... קודשא בריל הוא חשיב עליה כאילו בנה ביתיה, ובנה כל אינון חרבי דבי מקדשא"

ספר "כמוצא שלל רב" ברכת המזון

הנחמה הגמורה, כשתחזור מלכות בית דוד

ועל מלכות בית דוד משיחך, ועל הבית...

לא בכדי אנו מקדימים את הבקשה על מלכות הית דוד לבקשה על בנין הבית המקדש. שכן אמר הגאון רבי יצחק זאב הלוי סלובייצ'יק הגרי"ז, שני עניינים אלו קשורים ותלויים זה בזה, כפי שנאמר במלכים (ח. טז) : "לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית וכו' ואבחר בדוד להיות על עמי ישראל", הרי שבחירת דוד היתה הכנה לבנין הבחירה. ועל כן, הוא מוסיף, גם בתפילת שמונה עשרה, בברכת "בונה ירושלים", אנו מסיימים ואומרים: וכסא דוד מהרה תכין, למרות שנתקנה ברכה אחרת מיוחדת לצמיחת מלכות בית דוד,

כי אם לידך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

בהאי פיסקא יש לעיין: ביאור "ידך הקדושה". דמה שייכות יש בין ידך לקדושה. וביותר קשה אמאי תקנו לאומרה בין יד המלאה ובין הרחבה דהווי תרוויהו ענין אחד, מה שאין כן קדושה דהווי ענין אחר. עוד צריך עיון סיומא דהאי פיסקא: שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד, מאי שייטא להאי בקשה דהווי בקשה על העתיד לבא דהיינו לעולם ועד, לתחילת הבקשה אל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ואדם וכו' כי אם לידך המלאה וכו' שלא נבוש וכו' לעולם ועד. וליישב הנ"ל אפשר לומר בהקדם שתי הקדמות. דהנה על המושג 'קדושה' מצינו במלכים (תהלים קג): "הללו אל בקודשו" וז"ל: יאמר הנה יש שני מיני הלולים, הלול א' שיהללוהו בקדוש, היינו לפי ההנהגה בקדש למעלה מן הטבע, שהיא ההנהגה ע"י המלאכים ושם קדשו, ב' הללוהו ברקיע עוזו, שהיא ההנהגה הסדורה ע"י הרקיע והגלגל והמערכה עפ"י הטבע, עכ"ל. הרי שההנהגה הניסית מעל לגדר הטבע קרויה קדושה. עוד יש להקדים שבהנהגה הניסית על אף שהיא הטבה רבתי, מ"מ פעמים שהנהגה זו הופכת למקבלה לרועץ. וכמו שמצינו (שבת נג): "ת"ר מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדין אשה והניק את בנו, אמר אב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה, אמר אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנה לו סדרי בראשית ע"כ.

ובארו המפרשים דהא דאמרינן כמה גרוע אדם זה שנשתנה לו סדר בראשית היינו משום הא דאמרינן (שבת לב): "דכל העושיין לו נס מנכין לו מזכויותיו. הרי לנו שכשעושים נס לאדם ומשנים סדרי בראשית בעברו מנכין לו מזכויותיו. וא"כ יש לתמוה על הני תנאים ר"ש בר יוחאי שהחביא עצמו במערה ונעשה לו נס ונברא עץ חרוב על פי המערה ונרבא לא מעין מים (שבת לב):, וכן ר"ח בן דוסא שאמר לבתו מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלק וכן הוה (תענית כ"ה). וכי יעלה על הדעת דלהני תנאי ניכו מזכויותם עקב הנס שנעשה להם. והמוכח מזה שחלוק אדם המקיים בעצמו 'שויתי ה' תמיד' וידוע שהטבע הוא נס תמידי, ואין הבדל כלל בין נס לטבע, ולאדם כגון זה אף שכשמנים עבורו את טבעו של עולם אין מנכין לו מזכויות, אבל מי שלא זוכה לדרגה כזה וגביו טבע זה טבע ונס הוא דבר מיוחד, לאדם כזה מנכין מזכויותיו כאשר משנים עבורו סדרי בראשית. ואפשר אולי לומר דאף זוהי כוונת ר' חנינה בן

בכל זאת אנו מזכירים זאת גם בברכת "בונה ירושלים", משום שזה שייך גם לבנין ירושלים. ולגבי ברכת המזון, הלא נאמר בגמרא (ברכות מח:), שכל שלא אמר מלכות בית דיד ובבונה ירושלים, לא יצא ידי חובתו, וכן פסק הרמב"ם (פרק ב' מהלכות ברכות הלכה ד'), ונימק: מפני שהיא ענין הברכה, שאין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד.

כמוצא שלל רב בשם הגרי"ז (חידושי על תהלים)

לפשר הגדרת בית המקדש כ"גדול" ועל הבית הגדול

ב"הגדת חכמי ירושלים" הובאה קושייתו של הגאון רבי יוסף בנימין שמעונוביץ, בעל "ימין יוסף": איך מכנים את בית המקדש בתואר גדול, והרי ידענו על כמה פלטרים שגדולים בהרבה מבית המקדש, שהוא רק קל"ה אמה? אלא יישב, תואר גדול הא משום שבית המקדש הכיל ברקבו את כל באי העולם, כמו שאמרו חז"ל: 'עומרים צופים ומשתחווים רווחים' (יומא), ואם כן באמת היה גדול, כי כפי ריבוי האנשים שנכנסו לתוכו כן היה מתפשט ומתחרב, וכל זה מפני קדושתו שהשם יתברך בתוכו, וכל מקום שהשכינה בתוכו אינו תופס מקום, וכן מצינו שיהושע צמצם את כל ישראל בין שני בדי הארון, וזהו הבית הגדול והקדוש, שמפני קדושתו היה גדול בכמות, עד כן דבריו.

ובפשטות יש לומר שבית הגדול פירושו חשוב, כמו שפירש רש"י לגבי "והנהר הרביעי הוא פרת", שמפני שעובר ליד מקום חשוב, נחשב הוא עצמו לנהר החשוב מכולם.

עוד אפשר לפרש על פי הפסוק (נחמיה ח): "ויברך עזרא את ה' אלוקים הגדול", והגמרא (יומא ט:): דורשת בו: מאי גדול? אמר רב יוסף אמר רב: שגדלו בשם המפורש. רב גידל אמר: ברוך ה' אלוקי מן העולם ועד עולם. אמר ליה אביי לרב דימי: ודילמא שגידלו בשם המפורש? אמר ליה: אין אומרים שם המפורש בגבולין, וכדברי המשנה במסכת תמיד, שבמקדש היא קוראים את השם המפורש ככתבו ובמדינה בכינויו, אבל כשניצחו החשמונאים והשיבו את עבודת בית המקדש למקומה, חזרו לברך בשם הגדול, דהיינו: בשם המפורש. זו הכוונה בנוסח התפילה: "ולך עשית שם הגדול וקדוש בעולמך", כלומר: על ידי התשועה שעשה הקב"ה לחשמונאים חזרה עבודת בית המקדש למקומה, ועל ידי זה נעשה שם הגדול והקדוש להקב"ה, ולכן וקבעו שמונת ימים אלו להודות ולהלל הגדול. ולעניינינו: אולי נאמר שבית המקדש נקרא הבית הגדול, משום שרק בו צזכירים את שם הגדול, שהוא שם המפורש.

ספר "כמוצא שלל רב" ברכת המזון

הלכה: קביעת עיתים לתורה, קביעות מקום

כתב הרמ"א (או"ח סימן קנ"ה ס"א): צריך אדם לקבוע מקום בבית המדרש לתלמוד תורה. וגם כשלומד בביתו יקבע לו מקום מיוחד לתורתו שלא יבלבלהו בני הבית. ואשרי האיש אשר בוחר ובורר מקום נאה ויפה בביתו כדי ללמוד שם, כי הקב"ה מצוי בבית שלומדים שם תורה, ולכן יש לנהוג כבוד באותו מקום כפי מה שיוכלך וכל הקובע מקום לתורתו אויביו נופלים תחתיו.

ספר "פסקים ותשובות"

פתגם: הדרך הטובה ביותר לתת עצה לילד, קרוב או ידיד היא לברר מה הם רוצים וליעץ להם לעשות זאת.

ספר "שמחלה"

חקירה: דבר שלא בא לעולם

דבר שלא יכול להקנותו עכשיו בפועל, או דבר שאינו יכול להקנותו מעיקר הדין. ונפק"מ כשמעיקר הדין יכול להקנותו, ורק בפועל אי אפשר, כגון שכעת הוא חולה ואינו יכול לדבר, האם נחשב דבר שלא בא לעולם (קובץ שיעורים פסחים קלז, קלח: מחלוקת ראשונים).

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: שארית הפליטה

עם הארץ נכנס אצל כורך ובידו גמרא גדולה, שקצותיה חרוכים באש, הוא מסר את הגמרא לידי הכורך ואמר: אש אחזה בגמרא גדולה זו וזה מה שנישר ממנה. ובכן? שאל הכורך מהה רצונך שאעשה בזה? אולי יכול אתה להתקין לי ממנה שנשאר איזו, סליחה קטנה.

ספר "חד וחלק" חלק ב' (דף נו)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, ויקטוריה שושנה בת ג'ויס חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלוה, פייגא אולגה בת ברנה, אברהם בן רחמונא רינה בת פיבי, נחום בן שמחה, נסים בן אסתר. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. לעילוי נשמת: ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה

